

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Іван КИСЕЛЬОВ, 1985 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2008 році Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет" за спеціальністю «Інформаційні управляючі системи та технології», аспірант Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Фінанси, банківська справа та страхування.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, від 15 липня 2026 року № 01-05/71у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Олени НЕПОЧАТЕНКО, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет;

Рецензентів – Петра БЕЧКА, кандидата економічних наук, професора, професора кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет;

Сергія КОЛОТУХИ, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет;

Офіційних опонентів – Світлани АНДРОС, доктора економічних наук, доцента, провідного наукового співробітника відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України;

Наталії ТАНКЛЕВСЬКОЇ, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет;

на засіданні 04 вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування Івану КИСЕЛЬОВУ на підставі публічного захисту дисертації «Забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Дисертацію виконано в Уманському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Умань.

Науковий керівник – Богдан ГУЗАР, кандидат економічних наук, доцент, Уманський національний університет, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Здобувач має 14 наукових праць, з них: 6 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 8 – тези доповідей наукових конференцій.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Кисельов І. А. Теоретичні аспекти сутності фінансової стійкості та особливості її формування у суб'єктів аграрного бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2025. № 6. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-6-11145>. (0,65 д.а.)

2. Кисельов І. А. Система показників платоспроможності та ліквідності, їх взаємозв'язок з фінансовою стійкістю. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6170>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-41>. (0,58 д.а.)

3. Кисельов І. А. Багатовимірна оцінка фінансової стійкості українських агропідприємств: методологія та результати емпіричного дослідження. *Бізнес-навігатор*. 2025. Вип. 6 (83). С. 7–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.83-117>. (1,15 д.а.)

4. Кисельов І. А. Інтегрована модель антикризового управління фінансовою стійкістю в аграрному бізнесі. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Випуск 3(18). DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.18-38>. (0,72 д.а.)

5. Гузар Б. С., Кисельов І. А. Інструменти цифрового управління та сценарного планування в агросфері. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Серія: Економічні науки. 2025. Вип. 107. Ч. 2. С. 239–252. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2025-107-2-239-252>.

6. Гузар Б. С., Кисельов І. А. Механізми забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. Серія: Економічні науки. 2026. Вип. 108. Ч. 2. С. 209-224. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2026-108-2-209-224>.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Світлана АНДРОС, офіційний опонент, доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України.

Оцінка позитивна, є зауваження.

1. Стосовно математичних особливостей мультиплікативного інтегрального індексу ризику (підрозділ 2.2). Як предмет для цікавої наукової дискусії, доцільно відзначити математичні особливості інструментарію мультиплікативного агрегування, обраного автором для побудови інтегрального індексу ризиків аграрного бізнесу (формула 2.9). Застосування геометричного добутку субіндексів відображає концепцію жорсткого лімітуючого фактору, про що справедливо пише здобувач. Водночас у 2022 та 2024 рр. через нульове значення економічного субіндексу підсумковий показник ризику становить 0,000 (табл. 2.8). Таке загальне обнулення кінцевого індикатора дещо нівелює та приховує реальні позитивні зрушення в інших сферах, зокрема суттєве відновлення логістичного субіндексу у 2024 р. до рівня 0,7723. Здобувачу було б корисно обґрунтувати можливість доповнення моделі адаптивними підходами зваженого додавання для більш гнучкого моніторингу кризових періодів.

2. Певного роз'яснення з боку автора потребують економетричні особливості представлення результатів оцінювання у підсумковій табл. 3.13. Зокрема, для ТОВ «Агроліфе» інтегральний коефіцієнт фінансової зрілості, інтегральний адаптаційний рейтинг та інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості набули ідентичного значення – 0,125. Аналогічний абсолютний цифровий збіг до тисячних часток зафіксовано і для ТОВ «ЯСЕНСВІТ» (усі три індикатори дорівнюють 0,750). Оскільки, згідно з формулами (3.27–3.29), ці три індикатори мають принципово різну математичну природу, специфічну кількість компонентів та вагові коефіцієнти, здобувачу варто було б детальніше розкрити механізм отримання таких тотожних результатів на реальних емпіричних даних сектору АПК, що лише посилить вірогідність проведених розрахунків.

3. Стосовно адаптації формули 3.8 до затяжних кризових періодів (підрозділ 3.1). У контексті практичного застосування запропонованої здобувачем моделі фінансовими менеджерами, доцільно звернути увагу на формулу 3.8 для обчислення швидкості реакції на ринкові сигнали SR. Конструкція індикатора передбачає ділення зміни коефіцієнта поточної ліквідності на зміну інтегрального індексу ризику. Оскільки у 2022 та 2024 роках підсумковий індекс ризику через мультиплікативне обнулення в обох

випадках становить 0,000, при спробі оцінити швидкість реакції підприємств у динаміці між цими двома періодами знаменник формули 3.8 перетворюється на нуль. Зазначене дещо обмежує розрахунки у моменти затяжних потрясінь, тому необхідно було б здобувачу висловити власне бачення щодо модифікації знаменника цієї формули для уникнення математичної невизначеності.

4. Стосовно уточнення часових меж анкетного опитування (підрозділ 3.2). Виявлено незначні хронологічні розбіжності у текстовому супроводі підрозділу 3.2 щодо часових меж проведення дослідження. На стор. 202 здобувач зазначає, що первинні відомості анкетного опитування було отримано у 4 кварталі 2024 року. Водночас на стор. 203 вказується, що анкетне опитування проводилося у 2025 р. (додаток В, табл. В.1–В.8). Бажано, щоб автор під час захисту уточнив фактичні терміни проведення цього етапу науково-дослідної роботи для кращого розуміння процедури формування емпіричної бази дослідження.

5. Стосовно логіки моделювання коефіцієнта управлінської компетентності (підрозділ 3.1). Належного логіко-математичного узгодження потребує показник управлінської компетентності (МС) у формулі 3.11 (стор. 183), який обчислюється як співвідношення індивідуального ROA підприємства до середньогалузевого значення. У період глибокої макроекономічної кризи, коли і конкретне підприємство, і аграрна галузь в цілому показують збитковість (через що і чисельник, і знаменник формули є від'ємними числами), математичне ділення двох мінусів автоматично формує позитивний і високий коефіцієнт управлінської компетентності. Здобувачу доцільно було б обґрунтувати шляхи адаптації цього індикатора до умов нестабільного кризового середовища, коли фінансові результати суб'єктів АПК тимчасово перебувають у від'ємній зоні.

Наталія ТАНКЛЕВСЬКА, офіційний опонент, доктор економічних наук, професор. професор кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження.

1. Автором у підрозділі 1.3 запропоновано застосовувати інтегральний підхід до оцінки фінансової стійкості суб'єктів агробізнесу, використовуючи відповідні вагові коефіцієнти для компонентів буферної, адаптивної, трансформаційної та відновлювальної здатностей у співвідношенні 0,35:0,30:0,20:0,15 відповідно. При цьому дисертант не наводить чіткого обґрунтування, чому саме така пропорція є оптимальною для аграрного сектору в умовах воєнного стану, особливо з огляду на різну значущість цих компонентів для підприємств різних масштабів і спеціалізацій.

2. У підрозділі 2.2 дисертант здійснює оцінку галузевих ризиків на основі ентропійного методу, що є сучасним і обґрунтованим підходом. Проте методика формування вихідних даних для розрахунку ентропійних часток залишається недостатньо деталізованою. Зокрема, не конкретизовано джерела статистичної інформації для кожного з п'яти блоків ризиків, з огляду на те, що частина даних, особливо щодо воєнних ризиків, могла мати обмежену достовірність через відсутність офіційної статистики за окремими напрямками. Варто було б більш чітко окреслити межі застосовності ентропійного методу в умовах воєнної нестабільності.

3. У роботі запропоновано застосовувати коефіцієнт кризової адаптивності (ККА) для оцінки здатності суб'єктів аграрного бізнесу до відновлення після кризових шоків (підрозділ 2.3). Однак під час його розрахунку автор використовує співвідношення фінансових показників до базового періоду, що може створювати певні спотворення для підприємств, які зазнали надзвичайно високих втрат у базовому періоді (наприклад, ПрАТ «Агротон»). Доцільно було б передбачити додаткові коригувальні механізми для таких випадків, аби уникнути викривлення фактичного рівня адаптивності, зокрема, варто розглянути можливість використання ковзних середніх або інших згладжувальних процедур.

4. Позитивно оцінюючи запропонований автором підхід до диференціації нормативних значень фінансових індикаторів залежно від масштабу діяльності суб'єктів агробізнесу (п. 3.1, табл. 3.3), варто водночас вказати на доцільність подальшого поглиблення цієї методики. Зокрема, у роботі недостатньо обґрунтовано механізм адаптації зазначених нормативів до специфічних умов функціонування окремих підгалузей (рослинництво, тваринництво, переробка), де структура активів та тривалість операційного циклу мають суттєві відмінності. Детальніше розкриття методики підгалузевої адаптації нормативів дозволило б суттєво підвищити точність запропонованого діагностичного інструментарію.

5. У підрозділі 3.2 дисертант обґрунтовує необхідність цифровізації фінансового управління та пропонує інтегральний коефіцієнт цифрової зрілості (ІКЦЗ), розрахунок якого базується на результатах анкетного опитування фінансових директорів п'яти суб'єктів аграрного бізнесу. Водночас залишається відкритим питання щодо репрезентативності такої вибірки для всієї сукупності суб'єктів аграрного бізнесу, особливо враховуючи, що рівень цифрової зрілості може суттєво відрізнятися залежно від регіону, масштабу діяльності та галузевої спеціалізації підприємств. Тому доцільно було б або розширити вибірку для підтвердження універсальності запропонованого підходу або чіткіше окреслити межі застосовності отриманих результатів.

Петро БЕЧКО, рецензент, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження.

1. У першому розділі доцільно було б більш детально висвітлити практику застосування концепції резилієнтності в країнах Європейського Союзу та можливості її адаптації до умов функціонування вітчизняних суб'єктів аграрного бізнесу.

2. У роботі значну увагу приділено оцінці внутрішніх чинників фінансової стійкості, проте вплив механізмів державної фінансової підтримки аграрного сектору міг би бути досліджений більш ґрунтовно.

3. Певний інтерес викликало б розширення аналізу використання аграрного страхування та біржових інструментів хеджування ризиків як важливих складових забезпечення фінансової стійкості.

4. Окремі положення щодо цифровізації фінансового управління потребують подальшої конкретизації з урахуванням специфіки малих і середніх суб'єктів аграрного бізнесу.

Сергій КОЛОТУХА, рецензент, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження.

1. В роботі не повно розглядається розробка та обґрунтування комплексного механізму забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу, який поєднує механізми фінансового планування, кредитного забезпечення, страхового захисту, диверсифікації джерел фінансування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

2. Потребує подальшого поглиблення питання оцінювання впливу цифровізації фінансових процесів на фінансову стійкість суб'єктів аграрного бізнесу.

3. Необхідно більш детально розглянути заходи підвищення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу в контексті сучасних умов.

4. Доцільно розширити практичний аналіз ефективності державних програм підтримки аграрного сектору в умовах післявоєнного відновлення вітчизняної економіки.

5. Не конкретизовані розрахунки показників ефективності запропонованих методик визначення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу.

Олена НЕПОЧАТЕНКО, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Богдан ГУЗАР, науковий керівник, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Івану КИСЕЛЬОВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Олена НЕПОЧАТЕНКО